

2. Гершензон С.М. Основы современной генетики / С.М. Гершензон // - К.: Наук. думка, - 1983. - 558 с.
3. Зайко М.Н. Патолофізіологія / М.Н. Зайко, Ю. В. Биць, М.В. Кришталь // - К.: ВСВ «Медицина», -2014. - 751 с.
4. Инге-Вечтомов С.Г. Генетика с основами селекции / С. Г. Инге-Вечтомов // - М.: Высшая школа, - 1989.-592 с.
5. Лищенко І.Д. Генетика з основами селекції / І.Д. Лищенко // - К.: Вища школа, - 1994.-416 с.
6. Тоцький В.М. Генетика / В.М. Тоцький // Одеса: Астропринт, - 2002.- 710 с.
7. Kubyshkin A.V. General and Clinical Pathophysiology: Textbook / A.V. Kubyshkin, V.N. Jelski, A. I. Gozhenko [et al.] // - Vinnytsia: Nova kniha, - 2011. - 656 p.

Реферати

НАСЛЕДСТВЕННОСТЬ КАК ПРИЧИНА И УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ БОЛЕЗНЕЙ Гришко Ю.М.

Человек является составной частью биосферы и продуктом ее эволюции, потому закономерности биологических процессов, которые имеют универсальное значение, в полной мере касаются и человека. Кроме патогенных факторов окружающей среды в развитии заболеваний человека значительную роль играют генетические факторы. Закономерности наследственности и изменчивости, изученные общей генетикой на многочисленных более простых объектах, можно полностью перенести на человека и его популяции. Знание генетики человека, детальное ознакомление с родословными человека, которые обращаются за консультацией, позволяют врачу-генетику оценивать степень риска в каждом конкретном случае.

Ключевые слова: болезнь, наследственность, генетика.

Стаття надійшла 1.03.2016 р.

HEREDITARY AS A CAUSE AND CONDITION OF THE DEVELOPMENT OF THE DISEASES Hryshko Yu.M.

Man is a part of the biosphere and the evolution of its product, so the patterns of biological processes that have universal value, fully apply to humans. In addition pathogenic environmental factors in the development of human diseases significant role played by genetic factors. Thus, the laws of heredity and variation, clarified the general genetics for many more ordinary objects can be fully transferred to the person and its population. Knowledge of human genetics, detailed study of the family tree with people seeking advice, allowing geneticists to assess risk in each case.

Key words: disease, heredity, genetics.

УДК 616.1/4:378.14

М. М. Потяженко, Н. А. Соколюк, Т. В. Настрога, О. С. Кітура, Н. О. Люлька
ВНІЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЛЕКЦІЙ ТА ЯКІСНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ І ВМІНЬ НА ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Наведено види лекцій, та контролю знань та вмінь, що найбільш широко застосовуються на етапі післядипломної освіти лікарів-інтернів. Доведено, що використання інноваційних лекцій та якісного контролю знань сприяє удосконаленню професійного рівня лікарів-інтернів, збільшує конкурентну здатність випускників.

Ключові слова: якість підготовки, лекція, контроль, післядипломна освіта.

Підготовка висококваліфікованих лікарів - гостра проблема якості вищої медичної освіти. Згідно п.5 ст 1 закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII вища освіта - сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти. Якість вищої освіти - рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти (п 23.ст 1). Це показник інтелектуального рівня та рейтинг на міжнародній арені випускника.

Метою роботи було вивчення застосування різних форм викладення лекційного матеріалу і методів контролю знань та вмінь на післядипломному етапі навчання.

При проходженні спеціалізації з певного фаху на факультеті післядипломної освіти лікарів-інтернів мають перед собою конкретні цілі та більшу мотивацію в вивченні новітніх технологій та здобуття практичних навичок на професійному рівні, що дасть змогу витримати високий рейтинг вимог до фахівця при виборі місця роботи. На явність державних та приватних установ в охороні здоров'я породжує здорову конкуренцію, яка в свою чергу вимагає глибоких теоретичних знань та практичних вмінь від лікарів.

Лікар-інтерн, який в майбутньому бачить себе професіоналом з великої літери, науковцем та добре забезпеченою людиною підходить до навчання в інтернатурі більш вибагливо. Відповідно розширюються вимоги до викладання на післядипломному етапі, більше часу відводиться на практичну діяльність та самостійну роботу. В цьому певною мірою допомагають комп'ютерні інноваційні технології та заохочення викладачів до творчого підходу в отриманні знань та вмінь лікарями-інтернами. Враховуючи те, що лише 5% навчального часу відводиться на

лекційний матеріал, а особливо те що лікарі-інтерни повинні певною мірою володіти матеріалом який викладається на лекції на кафедрі внутрішніх хвороб з медициною невідкладних станів з шкірними та венеричними хворобами використовується і інтерактивне викладення лекційного матеріалу. Лекція як форма навчання відома з часів древнього Рима та древньої Греції, коли основною формою викладання було читання книг. Термін "лекція" веде походження від латинського "lectio", що у перекладі означає читання, а похідне "lector" - читець. Кожна лекція має цілий ряд функцій: інформаційну, методологічну, виховну, розвивальну, орієнтуючу, організуючу, діагностичну, стимулюючу функцію, що тісно перетинаються між собою та роблять лекцію повноцінною.

Для їх виконання застосовуються дидактичні принципи: науковості та інформативності; логічності та систематичності; наступності; доступності викладеного матеріалу; проблемності навчання; історичності; зв'язку теорії та практики; єдності навчання та виховання; свідомості й активності; наочності; міцності знань.

Найбільш широко застосовуємо наступні види лекцій: Проблемна лекція – це апробація багатоваріантних підходів до рішення представленої проблеми. Вона активізує особистий пошук слухачів, пошукову та дослідну діяльність. На перших етапах у групах з високим рівнем пізнавальної діяльності викладач може побудувати лекцію таким чином, що сам ставить проблему і на очах у групи демонструє можливі шляхи її вирішення.

Лекція-брейнстормінг ("мозкова атака"). Використовуючи те, що на лекціях, як правило, є декілька груп, створюються команди, які за певний час повинні надати свій варіант вирішення проблеми. Викладач слідкує не тільки за правильністю відповіді, але й за аргументацією, а в разі необхідності - сам дає розгорнутий коментар, який фіксується у конспектах.

Лекція із заздалегідь запланованими помилками. На підготовчому етапі у тексті лекції закладається певна кількість помилок змістовного, фактологічного, методичного характеру. На початку лекції викладач попереджає аудиторію, що в даному тексті є певна кількість помилок. Під час лекції або при підготовці до семінару слухачі знаходять ці помилки, кваліфікують їх, надають правильні відповіді. Така лекція виконує стимулюючу, контрольну та діагностичну функції.

Лекція-конференція. Проводиться за схемою наукових конференцій. Складається із заздалегідь поставленої проблеми і системи доповідей (до 10 хвилин) по кожному питанню, що висвітлює проблему. При цьому виступ готується як логічно закінчений текст, який є результатом самостійної роботи слухача. Функція викладача полягає у керуванні підготовкою таких доповідей до лекції. Під час лекції викладач може дещо узагальнити матеріал, допомогти "лектору-початківцю" з числа студентів, якщо йому не зовсім вдається відповісти на питання аудиторії. Такий вид лекцій, з одного боку, значно підвищує роль самопідготовки, з іншого - дозволяє виявляти резерви науково-педагогічних кадрів.

Лекція-бесіда. Окрім питань слухачів, вона допускає викладення ними своєї точки зору з того чи іншого питання. На такому занятті викладач і сам повинен ставити питання студентам, щоб почути їх висловлювання, викладення їх позиції. Так утворюється підґрунтя для обміну думками, для бесіди. Методична специфіка лекції-бесіди полягає в тому, що викладач виступає і в ролі інформатора, і в ролі співбесідника, що вміло направляє хід діалогу зустрічними питаннями. Лекція-бесіда може перетворитись в лекцію-диспут, коли викладач ставить питання, відповідь на які веде до зіткнення думок і, відповідно, до пошуку аргументів, до поглибленого аналізу проблем, що розглядаються. В кінці лекції учасники дискусії повинні прийти до кінцевого результату, до істини. Використовуємо афоризм «в суперечці народжується істина».

Відеолекція. Допомагає розвитку наочно-образного мислення у інтернів. Викладач здійснює підбір необхідних відео (кіно) матеріалів по темі, що вивчається. Перед початком огляду студентам доводиться цільова установка, в ході огляду відео (кіно) матеріалів викладач коментує події, що відбуваються на екрані.

Лекція-візуалізація. Являє собою передачу усної інформації, перетвореної у візуальну форму технічними засобами навчання. Викладач широко використовує такі форми наочності, які самі виступають носіями змістовної інформації (слайди, плівки, планшети, креслення, малюнки, схеми і т. д.). Для даного виду занять характерно широке використання так званих "опорних сигналів", коли вся інформація кодується у вигляді певних символів, знаків, а потім викладач коментує їх функціональні й системні взаємозв'язки.

Всі лекції мають мультимедійний супровід, як відомо за відсутності технічних засобів навчання під час лекції задіюються лише слухові аналізатори, в той час як приблизно 80-90%

людей переважно отримують і запам'ятовують інформацію через канал "око-мозок" та можуть бути застосовані в ході однієї клінічної лекції.

Наприклад: група лікарів - інтернів клінічний розбір хворого якого вони курують по темі з елементами мультимедійної презентації отриманих даних при обстеженні, їх аналізом; обґрунтування призначеного лікування конкретному хворому. В ході викладення матеріалу інші слухачі можуть ставити уточнюючі питання на які відповідає доповідач. При виникненні певних труднощів на поставлені запитання відповідь дає викладач, під керівництвом якого готувався клінічний та теоретичний матеріал для викладення лекції. Потім подається сучасний теоретичний матеріал у вигляді мультимедійного супроводу по даній проблемі з посиланнями та аналізом продемонстрованого конкретного аналізу діагностичного алгоритму, диференційної діагностики та вибору адекватного індивідуалізованого лікування з профілактикою у відповідності з існуючими світовими сучасними протоколами та адаптованими постановами на державному та місцевому рівнях надання медичної допомоги. В кінці лекції викладач робить узагальнення висвітленого матеріалу.

Подання лекційного матеріалу ґрунтується на конкретному клінічному випадку або разом з лектором створюється можлива клінічна ситуація та розробляють шляхи для її вирішення, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу, всі слухачі стають «помічниками» лектора, ставляться певні проблеми, які вирішуються безпосередньо на лекції та знаходять відображення при закріпленні матеріалу на практичних та семінарських заняттях.

Як відомо з українських казок, п'ятак зароблений потом і кров'ю ціниться, а великі гроші, що дані просто так, можна і спалити. Знання, при отриманні яких затрачено багато продуктивного часу та зусиль, більше ціняться.

Певною мірою це залежить від оцінки рівня отриманих знань на всіх етапах навчання в інтернатурі. Існують базовий, поточні та підсумкові контролю знань та вмінь. На початку навчання, в серпні проводиться базовий контроль рівня знань на початку навчання в інтернатурі, проміжні контролю після проходження циклів; проміжні атестації по закінченню заочної (очної) частини навчання (піврічна, річна) та заключна державна атестація. До складу комісії залучаються представники кафедри, куратори заочних баз стажування та провідних фахівців практичної охорони здоров'я. Базовий контроль та проміжні та державна атестації у відповідності до наказу №291 від 2007 року проводяться в три етапи:

Комп'ютерне тестування (I-й рік навчання за допомогою навчально-контролюючої програми «Крок 3» (200 тестових завдань); II рік навчання - за тестовою програмою „Elex” (150 тестових завдань). Перевірка оволодінням практичними навичками та вміннями згідно до кваліфікаційних вимог на базі клінічних відділень біля ліжка хворого.

Співбесіда з програмних теоретичних питань, що на відміну від білетної системи дає можливість більш широкого спілкування з лікарем –інтерном з усіх розділів програми, а не лише 4-5 питань, які звучать у білеті. Але, отримана оцінка «відмінно», «добре», «задовільно», на нашу думку, не розкриває виявлені недоліки в знаннях та вміннях лікарів-інтернів, тому питання, якими лікар-інтерн володіє недостатньо при проведенні перевірки знань, заносяться в їх індивідуальні плани та щоденники, для подальшого опрацювання та виносяться на наступну атестацію. Комісія надає рекомендації щодо усунення виявлених недоліків. Результати базового контролю знань та проміжних атестацій обговорюються на засіданнях кафедри.

Висновок

Використання інтерактивних лекцій, коли в ході лекції приймають активну участь лікарі-інтерни та послідовність в оцінки контролю теоретичних знань та практичних навичок на атестаціях стимулюють самопідготовку та активізують мотивацію до знань, що на нашу думку збільшують конкурентну здатність наших випускників.

Список літератури

1. Бухарова Г. Д. Мультимедиа-технологии: происхождение, сущность, использование в учебном процессе / Г. Д. Бухарова, Д. А. Стариков // Педагогический журнал Башкортостана. –2009.–Т. 23.–№ 4.–С.51–58.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р.3 1556-VII – с.95.
3. Ждан В.М. Активні методи навчання та інноваційні технології в післядипломній освіті лікарів. / В.М. Ждан, І.М. Скрипник, Г.М. Давиденко // Матеріали Х ювілейної Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю. Тернопіль: ТДМУ, 18-19 травня - 2013. – С. 429-432.
4. Морозов В. Впровадження новітніх технологій в сучасній педагогічній дискус / В. Морозов // Вища освіта України.- - 2013. -№2. С. 54-58.

5. Осин А. В. Мультимедиа в образовании: контекст информатизации / А. В. Осин //–М.: Издательский сервис, - 2004. – 320 с.
6. Паньков Д. В. Інтерактивні технології навчання. Організаційно-методичні аспекти. / Д. В. Паньков // Методичний посібник – Донецьк: ДПО ІПП. - 2006. – 101 с.
7. Тимофеева А.А. Компьютерные технологии в обучении студента и врача / А.А. Тимофеев // Современная стоматология.- 2008. - №3. – С. 188 -189.

Реферати

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ЛЕКЦИЙ И КАЧЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ И УМЕНИЙ НА ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Потязенко М.М., Соколюк Н.Л., Настрога Т.В., Китуря О.Е., Люлька Н.А.

Приведены виды лекций и контроля знаний и умений, на более широко используемые на этапе последиplomного образования врачей-интернов. Доказано, что использование инновационных лекций и качественного контроля знаний способствует совершенствованию профессионального уровня врачей-интернов увеличивает конкурентную способность выпускников.

Ключевые слова: качество подготовки, лекция, контроль, последиplomное образование.

Стаття надійшла 13.03.2016 р.

USING INNOVATIVE LECTURES AND QUALITY CONTROL KNOWLEDGE AND SKILLS FOR POSTGRADUATE STUDY STAGE

Potyazhenko M.M., Sokolyuk N.L., Nastroha T.V., Kitura O.E., Lulca N.A.

An types of lectures and control of knowledge and skills, the most widely used at the stage of post-graduate education of interns. Proved that the use of innovative lectures and quality control expertise helps improve the professional level of medical interns, increase the competitive ability of graduates.

Key words: quality training, lecture, control, postgraduate education.

РЕЦЕНЗИЯ

на національний підручник "Імунологія" авторів Кузнецової Л.В., Літуса В.І., Бабаджана В.Д., Харченко П.В., Прилуцького О.С., Гарник Т.П., Пілецького А.М., Зайкова С.В., Кравчуна П.Г., Гавриленко Т.І., Літуса О.І., Романюк Л.І., Вороненко Н.Ю., Осипової Л.С., Назара О.В., Хоменко І.М., Назаренко О.П., Кузнецова Г.В., Соцької Я.А., Лоскутової І.В., Грем'якова А.В., Кузнецова О.Г., Воронцової Л.Л., Юркіної А.В., Єлізарової Т.О., Ринчака П.І., Нагорної О.О., Залюбовської О.І., Андріанової І.В., Машенської Т.В., виданий за редакцією Кузнецової Л.В., Бабаджана В.Д., Харченко П.В. у 2013 р.

Знання основних понять з імунології сьогодні великою мірою визначає базові знання в медицині взагалі. Викладання цих дисциплін в медичних університетах в усіх розвинених країнах світу, чи то в Європі, чи в Північній Америці, приділяється значна увага, оскільки робота лікаря, не можлива без певного знання функціонування основних механізмів імунної відповіді та можливостей її модуляції.

Сучасний лікар потребує динамічних та глибоких знань механізмів розвитку хвороб на лігандно-сигнальному, клітинно-молекулярному рівнях. Освоєння сучасних біотехнологій у діагностиці та лікуванні хворих не можливе сьогодні без базових знань з клінічної імунології, оскільки імунологічні принципи є основою багатьох найсучасніших діагностичних тест – систем та методів лікування не тільки су о імунологічних розладів, але й таких поширених захворювань, як атеросклероз, судинні ураження мозку, онкологічні та інші. Протягом останніх років також спостерігається значний зріст імунотропних інфекцій, алергічних захворювань, Імунозапальних хвороб, що набуває надзвичайної актуальності. У медицину сформувалися нові практичні спеціальності лікарів: дитячий імунолог, клінічний імунолог, які потребують особливо глибоких знань із клінічної імунології.

Національний підручник «Імунологія» є першим виданим українською мовою, повністю відповідає нагальній потребі національної вищої школи в опануванні клінічної імунології та слугує безсумнівною основою для подальшої гармонізації освітніх програм та підручників із міжнародним рівнем медичної освіти.

Представлений на рецензію національний підручник присвячений актуальній темі сучасної медицини – клінічній імунології. Імунологія на сьогодні є дисципліною, без якої неможливо уявити сучасну медицину. На сьогодні, зважаючи на стрімке зростання частоти виникнення імунопатології серед захворювань різних органів та систем, в тому числі алергічних хвороб, дуже важливим є знання методів їх своєчасної діагностики, очікуваної результативності та інтерпретація отриманих результатів лікарями загальної практики та вузьких спеціальностей та вивчення її студентами медичних вузів.